

نُزدهای فارس

www.kotab.ir

نیازکار، فرح، ۱۳۵۲-

موزه های فارس / فرح نیازکار - شیراز: نوید شیراز؛ سازمان میراث فرهنگی و

گردشگری فارس، ۱۳۸۳.

۱۲۰ ص. : مصور (نگی)، عکس.

پشت جلد به انگلیسی:

کتابنامه، ص ۱۲۰.

۱/ فارس - موزه ها ۲، موزه ها - ایران - راهنماها، الف، عنوان.

۷۰۸/ ۹۵۵۶۳

۸ م ۲ ق / ۷۰۸/ ۹۵۵۶۳

ایستادن فارس

نوید شیراز

موزه های فارس

مقدمه: علیرضا قائدیان

پدید آورنده: فرح نیازکار

لیتوگرافی: طاووس رایانه چاپ: نقش طاووس تیراز: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۸۴ حق چاپ محفوظ

عکس: محمدرضا آقایی، بابک فرهمند، فرانک بوب

خوشنویسی: علیرضا تل جنگانی

صفحه آرایشی و طرح روی جلد: نیکو یکه باش

حروفچینی: طاهره رمضان

دفتر مرکزی: شیراز ۲- ۲۲۲۶۶۹۱ تهران: ۸۹۰-۵۹۲۵

ISBN : 964-358-430-5

سرزمینی را که پارسیان نخست بار در حدود دو هزار و پانصد سال پیش در آن اقامت گزیدند، فاخرانه به شکوهی بدیع آراستند و مشعل تمدنی سترگ و مقدس را در آن افروختند که اینک از پس گذر سالیان بسیار، خویشتر را همچنان وامدار آن می‌دانیم و بدان می‌بالیم که نخست بار منشور آزادی ملل در این سرزمین رقم زده شده است.

پارسیان به احیاء و حفظ حیات ملی ایرانیان پرداخته، با دست یازیدن به اقداماتی سترگ، سروری ایرانیان را بر ملل هم عصر خویش دست یافتنی ساختند. آنان اشتها و آوازۀ پارس را بدان حد وسعت و استعرا بخشیدند که از آن پس ایرانیان به پارسیان مخاطب شدند.

از آن پس در سرزمین ایزدی پارس سایۀ حضور اقوام گوناگونی را باز می‌یابیم که هر یک به فراخور توانمندی خویش، حضور، خرد و اشتیاق خود را در قالب مفاهیم گوناگون چنان سنگ نگاره‌هایی بر الواح و دیواره‌های تاریخ و گذر زمان این مرز و بوم حک نموده‌اند تا بر مانایی و پایداری این فرهنگ و هنر نقش دوام زند و ما را بر آن دارند که به خاطر بسپاریم تارهای حضور و ثبات امروز را که در پودهای بنیان دیروز و سنن دیرپای این مرز و بوم در هم تنیده‌اند.

قلمرو گسترده‌ای را که بدان مباحثات می‌نماییم، میراثی غنی است که نیاکانمان در حوزه‌های فرهنگی و هنری ملی ما پی ریخته‌اند. آنان یادمان‌هایی را آفریده‌اند که برخی به عیان در دل میراث فرهنگی‌مان نقش شده و برخی نیز چنان راز سر به مهری در دل معنویت فرهنگ این سرزمین نهفته است.

بی‌شک، تجسم ذوق و هنر مردان و زنان هنرمند قرون گذشته، آثاری که تأمل برانگیز و چشم نوازند، دستاوردهایی از اندیشه و ذوق ایرانی که دارای فرهنگی غنی و پربر است، خاطران را مشغوف خواهد ساخت چرا که رمز و راز تداوم حیات خویش را در آنها می‌یابیم و هویت خویش را بدانان باز می‌شناسیم. از این رو گردآوردن آثار باز مانده نیاکانمان در گنجینه‌هایی که امروزه آن را «موزه» می‌نامیم، برای ما ادای دینی است، بدان چه آنان بدان همت گمارنده‌اند و مباحثاتی است ما را بدان چه که بر پایه‌های رفیعش ایستاده‌ایم.

تعاریفی که امروزه از موزه براساس کارکردهای آن شده است، در قالب مفاهیمی چون تعریف ایکوم، شورای بین‌المللی موزه وابسته به سازمان فرهنگی، علمی و تربیتی سازمان ملل متحد یونسکو می‌کند که خود جامع‌ترین تعریف موزه است: «موزه مؤسسه‌ای است دائمی و بدون هدف مادی که درهای آن به روی همگان گشوده است و در خدمت جامعه و پیشرفت آن فعالیت می‌کند. هدف موزه‌ها تحقیق در آثار و شواهد بر جای مانده انسان و محیط زیست او، گردآوری، حفظ و بهره‌وری معنوی و ایجاد ارتباط بین این آثار به ویژه به نمایش گذاردن آنها به منظور بررسی و بهره‌وری معنوی است».

چنان که از این تعریف نیز برمی آید، موزه را شناسنامه‌ای گشوده در پیش روی نسل حاضر می‌دانیم تاریخه های معنوی و تاریخی خود را بازشناسند چرا که تأمل پیرامون کارکردهای صاحبان ذوق و اندیشه و آثاری که از آنان بر جای مانده است، یکی از راههای برانگیختن تفکر و پرورش ذوق و اندیشه است که این موزه‌ها بر روی همگان گشوده می‌دارند.

موزه‌ها خانه‌های فرهنگ و تمدن جامعه انسانی و رازگشای گذشته آند و در عین حال تصویری کمابیش روشن از هویت کنونی ما را ارائه می‌دهند. بر این اساس عناصر مجموعه‌های موزه‌ای، اشیایی نیستند که در صورت از دست رفتن، بتوان جایگزینی را برایشان بازیافت. مجموعه‌های موزه‌ای به این اعتبار، نه تنها گنجینه ملی یک کشور بلکه جزیی از اسناد جهانی فرهنگ و تمدن انسانی به حساب می‌آیند. بر همین اساس است که نگرش جهان امروزی به موزه، به عنوان یکی از نهادهای فرهنگی چنان است که این نهاد در برنامه‌ریزی فرهنگی کشورها سهم به سزایی دارد.

اندیشه ایجاد گنجینه یا موزه در ایران به منظور ارائه، نگهداری و حفظ میراث فرهنگی گذشتگان، نخست بار توسط صنایع الدوله عنوان شد و به همین مناسبت در سال ۱۲۹۵ یکی از اتاق‌های بزرگ عمارت قدیم وزارت معارف، در ضلع شمالی مدرسه دارالفنون به آن اختصاص یافت. از آن پس تاکنون در جای جای سرزمین ایران، گنجینه‌های گوناگونی تأسیس گردیده که هر یک براساس تعاریف خاص خویش، کاربری ویژه‌ای دارند، چنان که برخی به موزه‌های هنر، آیین‌ها و لباس‌ها، سازها و نواها، قرآن، اشیاء باستانی و... معروفند. سرزمین فارس نیز به جهت توانمندی‌های بالقوه خویش دربرگیرنده گنجینه‌هایی است که هر یک به فراخور کارکرد خویش از اهمیت قابل توجهی برخوردارند. در سال ۱۳۱۶ نخستین موزه‌های فارس در تخت جمشید و باغ نظر افتتاح شد. در سال ۱۳۱۷ موزه ساسانیان در بیشابور افتتاح گردید. سال ۱۳۵۴ سال افتتاح موزه علوم و تکنولوژی بود و با مرور زمان، تا سال ۱۳۷۹ این استان دربرگیرنده ۱۰ موزه بوده است که عبارتند از: موزه پارس، موزه سنگ هفت تنان، موزه تخت جمشید، موزه نظامی (باغ عقیق آباد)، موزه تاریخ طبیعی و تکنولوژی (دانشگاه شیراز)، موزه شهید، موزه شاهچراغ، موزه خانقاه احمدی، موزه نارنجستان قوام و موزه وقف.

در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴ برخی موزه‌ها و بناهای تاریخی دیگر با عملکرد معرفی و آموزش بدان افزوده گردید: موزه ساسانی بیشابور کازرون (بازگشایی مجدد)، گنجینه تاریخ فارس - خانه زینت‌الملک، موزه مشکین‌قام - خانه فروغ‌الملک، گنجینه آواها و نواها - منزل منطلق نژاد، گنجینه لباس‌های آیینی و سنتی - منزل صالحی، خانه هنر صابر - منزل صابر، خانه خاتم - منزل سعادت و گالری زندیه - ارگ کریمخان. براساس قانون برنامه چهارم توسعه کشور و برنامه‌های تدوینی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در طول برنامه چهارم، پایه‌گذاری، طراحی و اجرای نزدیک به ۳۰ موزه، باغ موزه، سایت موزه و تغییر عملکرد

بناهای تاریخی به منظور معرفی داشته‌های حوزه‌های مختلف میراث فرهنگی و گردشگری در سطوح بین المللی، ملی، منطقه‌ای و محلی در استان فارس پیش‌بینی گردید و بر این اساس با توجه به اهمیت موضوع مورد نظر در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴ موزه‌های استان از ۱۰ واحد به ۱۸ واحد افزایش یافت. بر همین اساس اولویت‌های پیش‌بینی شده جهت طراحی و تأسیس در سال ۱۳۸۴ به قرار زیر آغاز گردید:

۱. موزه مردم شناسی بوانات
 ۲. موزه هنرهای سنتی آباد
 ۳. موزه آثار تاریخی نورآباد
 ۴. موزه زندیه شیراز
 ۵. سایت موزه فیروزآباد
 ۶. سایت موزه سروسستان
 ۷. باغ موزه تاریخ ادبیات ایران
- براساس انجام عملیات اجرایی موزه شیخ احمد نیریزی در شهر نیریز، باغ موزه نشاط در لار، گنجینه اشیاء تاریخی قلعه دختر فیروزآباد، در سال ۱۳۸۵ این مجموعه‌ها به بهره‌برداری خواهد رسید. همچنین عملیات اجرایی موزه بزرگ هخامنشی در پاسارگاد نیز تا پایان سال ۱۳۸۶ به پایان خواهد رسید.
- ایجاد موزه‌های خصوصی با حمایت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری از دیگر برنامه‌هایی است که در سطح استان فارس در حال تدوین و اجراست.
- همچنین ایجاد موزه‌های تخصصی با مشارکت سایر دستگاه‌های اجرایی و نهادهای و تشکلهای صنفی از دیگر برنامه‌های توسعه و گسترش فضاهای موزه‌ای استان است. در این راستا طرح سایت موزه عشایر فارس، موزه فرش دستباف استان، گنجینه عکس شیراز، موزه تاریخ داراب و موزه مردم‌شناسی دوان، موزه مردم شناسی کازرون نیز با همکاری دستگاه‌ها و نهادهای مربوطه در مرحله تدوین و طراحی می‌باشد. اگرچه با همه این تلاش و کوشش‌ها باید اذعان کرد که جایگاه موزه بزرگ شیراز و فارس همچنان در این دیار خالی است و امیدواریم که در آینده ای نه چندان دور، طرح موزه بزرگ شیراز با همکاری اندیشمندان و علاقه‌مندان میراث فرهنگی و همت مدیران و مسئولان سامان یابد.
- امید است که تلاش‌هایی از این دست ما را در حفظ، احیاء و معرفی داشته‌های گرانقدر خویش یاری رساند.

علیرضا قانديان

رئيس سازمان ميراث فرهنگي و گردشگري فارس